

IZR. TANÜGYI ÉRTESÍTŐ

Felelős szerkesztő: ÓZER ZSIGMOND.

Megjelen **havonként** egyszer. — Kiadja az „**Orsz. magy. izr. tanító-egyesület**”. —
Előfizetési ár: Nem tagok számára egész évre **2** frt. — Az egyesület tagjainak díjmentesen
jár. — Az előfizetési pénzek és tagsági díjak **Tolnai J. Béla** egyleti pénztárhoz VII.,
Óvoda-utca 5. szám alá küldendők. — Szerkesztői iroda: VII., Klauzál-utca 4. sz.

Tartalom: A héber oktatás a zsidó tanítóképzőben. Irta: Enyedi Mátyás. — 25 év. Irta:
Kligenberg J. — Az erkölcsi érzék fejlődése a gyermeknél. Irta: Stern Mór. — Levelezés.
— Egyleti élet: Meghívó; Alapszabálytervezet; Néhai Deutsch Henrik síremléke ügyében
kiküldött vegyes bizottság jelentése; nyugtázás; — Vegyesek. — Hirdetések.

A héber oktatás a zsidó tanítóképzőben.

Első közlemény.

Az utolsó években bizonyos lendületnek indult zsidó tanügyi irodalmunk furcsa s nehezen magyarázható exclusivitással majdnem egyedül a népiskolával foglalkozott, a minek az volt előrelátható eredménye, hogy az e téren kifejtett tevékenység tökéletesen kárba veszett, a mennyiben a népiskolai héber oktatás körül észlelt bajokat egyáltalán nem sikerült megorvosolni. Ezen voltakép csodálkozni nem lehet. Miért is kezdték a kurát a végtagoknál s nem a fejnél? A népiskolának szerves összefüggése a tanítóképzővel bizonyára mindenki előtt világos dolog; mindazonáltal a héber oktatás kérdésében a tanítóképző mindeddig szóba sem került. Pedig az innen kikerült tanítók volnának hivatva arra, hogy a népiskolai héber oktatásnak erős lökést adjanak előre, mert ezt a kérdést madártávlatból, az egyetemi katedráról megoldani, a közvetlen közelből szerzett tapasztalatokkal felruházott segéd munkások igénybevétele nélkül, nem lehet. E célból viszont mindenekelőtt szükséges, hogy a tanítók részére nagyobb, tágasabb szemkör megszerzését tegyük lehetővé, a melyben nem csak az foglaltatik, a mit közvetlen tanítói működésük tőlük igényel, hanem melyben ama feladat is legalább körvonalaiiban meglegyen, mely reájuk vár mint első magvetőkre a jövő nemzedékbeli zsidóság mezején. E szempontból a népiskolai héber oktatás — e szót mindig legtágabb értelmében véve — legfontosabb vallásos és kulturális intézményünk, mely mellett a tanítóképzés voltaképen nem is öncél, de még mindig elég fontos, igen fontos cél, mert első állomás ama oly hön óhajtott, utolsó és legfőbb célhoz vivő úton. A mely napon ezen első állomás valósággal el lesz érve, reménynyel tekinthetünk majd a még megteendő hosszú, küzdelmes ut elébe, mely a végcél felé viszen; a zsidó tanítóképzésnek egységesen megállapított rendszerén áll mint szilárd alapon a sikeres héber oktatás a népiskolában. Ám, ha elértük amaz első állomás jelző póznáját, vegyük kézre amugy igazában, nem mint eddig, hogy végtelen körben mozogva körülötte, majd nagyobb, majd kisebb távolságból áhitozva kapkodtunk — s vajh mily eredménytelenül — feléje. S a póznán kifeszített lobogón éles vonásokban legyen olvasható a felirat: *Zsidó tanítók nevelő intézete*. Hogy pedig a felirat megteeljen a valóságnak, szükséges egy apróra kidolgozott tervezet, melyen a tanítás alapuljon. A követ-

kezőkben főbb vonásaiban mutattatik be ily rendszer, mely nem mondjuk, hogy hosszabb gyakorlati alkalmazás után apróbb pontokban változást nem szenvedhetne, de lényegében a héber oktatásnak zsidó tanítóképzőkben egyedül szolgálhat alapul.

I.

Nem itt jut először kifejezésre az az igazság, hogy az iskolának nem csupán tanító, de nevelő czélja is van. A szülői ház ritkán tart fenn az iskolával oly connexust, hogy a nevelés munkáját reá lehetne bízni, a mely connexus szükségességét pedig minden idők idealistái oly fennen hangoztatták, a minthogy ily munkamegosztás kívánatos voltát komolyan tagadni nem is lehetne, ha ugyan — kivihető volna. Ám a kivitel lehetősége ma nagyobb távolban áll előttünk, mint hajdan. A súlyosabbá vált életföltételek, a mind mozgalmasabbá fejlődő küzdelem a pusztá megélhetésért a legtöbb szülőt kénytelen-kelletlen elvonja első és legfőbb, mert legtermészetesebb kötelességétől, gyermekeinek nevelésétől. A vallásos s közelebbről a zsidó vallásos nevelés ügye pedig annyiban rosszabbul áll, hogy itt egy további akadály gördül elénkbe a szülők indifferentizmusában s gyakran járatlanságában a vallásos gyakorlatot illető legelemibb dolgokban. Így mind jobban elmosódik szemünk előtt az a csábító fantóm, mely az iskolát és családot úgy tüntette fel, mint ölelkező géniuszpárt, mely a gyenge emberi csemetét szoros szövetkezésben iparkodott sudar fává felnevelni. A tanítóra hárul tehát a nevelés feladata is, a mi viszont e hivatást nemcsak sokkal nagyobb fontosságúvá, de egyuttal nehezebbé is teszi. Mert egészen más az nevelni, mint tanítani.

Tanítani annyit tesz, mint az ismereteknek bizonyos, esetről-esetre megállapított mennyiségét közölni valakivel nem más czéllal, mint hogy az illető a közlöttek birtokában legyen. E formájában az ismeret nyers anyag, melybe életet lehelni feladata a nevelésnek. E szerint nevelni annyi, mint megtanítani valakit arra, hogy a tanult anyagot mozgékonyvá tehesse, azaz alkalmassá a gondolkodás, az érzés és a reális életben való felhasználásra. A tanítás és nevelés egymáshoz való viszonya egy képből így tüntethető fel: A tanítás kőművesmunka, melynél csak arra vagyunk tekintettel, hogy egyik téglát a másikhoz tapadjon, pontosan befödve egymást; a nevelés az építőmester munkája, mely az épület egészét tartja szem előtt s mely már eleve úgy kontemplálta azt, hogy az egységesség s befejezettség benyomását tegye s a mi fő környezetébe beleilljen. Könnyű belátni, hogy az ily különböző munka különböző kvalifikációt tesz szükségessé. A kőművesnek elég, ha jó mesterember, ki anyagával bánni tud; az építőmesternek művésznek kell lennie, ki előre tud magának képet alkotni az épület egészéről. A mi a művészetet a mesterségtől, az különbözteti meg a nevelést a tanítástól. E szerint a tanítónak elég volna, ha ismeri az anyagot, melyet tanítványával közöl és — a mi magától értetődő — a közlés módját, a mi itt azonban szintén nyers ismeretanyag számába megy; ha ellenben a tanító igazán nevelő is, úgy sokkal többet kell tudnia, de legalább is annyit, hogy miért közli tanítványával éppen azt, a mit, és éppen úgy, a mint azt közli velük. A kellő műveltség híján szűkölködő művész nagyot sohasem fog alkotni, a művészet fejlődése mindig karöltve járt a tudomány és irodalom fellendülésével; hasonlóképen a nagyobb szemkör híján való tanító nem lehet jó nevelő. Hogy pedig manapság minden tanítónak egyuttal nevelőnek is kell lennie, azt már említettük, s könnyű azt a tények súlyával is igazolni. Különben is micsoda épület volna az, melyet csupa kőműves emelt, műértő szemek utmutatása nélkül?

Valósággal elválhatatlan azonban a nevelés a tanítástól a zsidó iskolában, mert itt az ismereteken kívül nem csupán hazafiasságra s egyetemes erkölcsiségre, hanem zsidó vallásos érzésre is kell a gyermekeket tanítani. S mily könnyű itt a mód, melyen e kettős követelménynek eleget tehetünk a héber

oktatás keretében, a hol a héber nyelv ismeretét és a zsidó őstörténetet egyazon forrásból lehet meríteni a zsidó vallásos érzéssel és annak gyakorlatával: a szentírásból! Ugyde ha a tanító ily módon tudjon nevelve oktatni, szükséges, hogy maga is részesült legyen hasonló irányu és szellemű tanításban s ezt viszont hol nyerhetné inkább, mint a zsidó tanítóképzőben? Első alapelve legyen tehát a héber oktatásnak a tanítóképzőben, hogy ne csupán héber nyelvismeretet, zsidó történetet és szertartást tanítson, hanem zsidó vallásos gondolkodásra és érzésre is nevelje az ifjakat, hogy minden egyes zsidó tanítóban, megannyi lelkes elvharczost és bajnokát a vallásnak küldje ki az élet harcmezéjére. Hogy mikép vihető ez ki a siker reményével a héber oktatás keretében, erről a következő sorok szólnak. *Enyedi Mátyás.*

25. év.

Az „Orsz. izr. tanítóegyesület tudvalevőleg jubileumot tervez fennállásának 25. évfordulója alkalmából, és e célból oly programot állapított meg, mely méltó legyen azon nagy testülethez, mely közművelődési tekintetben hatalmas tényezőt képez a hazában és felekezetben, valamint azon időszakhoz, mely a hazai tanügynek a politikai és társadalmi átalakulás folytán kiváló lendületet adott.

Helyén valónak tartom, hogy e manifesztációval már most is foglalkozunk, nehogy a központban azon meggyőződésre jussanak, miszerint a vidéki tagok még *e fontos ügyre nézve is közömbösek*. Czésze.ü továbbá azon okból is, hogy a mult eseményeket szellőztetni, azokból a hasznos tanulságokat levonhassuk.

1866-ban történt, hogy néhány lelkes fővárosi és vidéki tanító belátta, hogy a ~~bekövetkezett~~ **új korszakban** egyrészt a zsidó felekezet tanügyét rendezni, emelni és egyöntetűvé tenni mulhatatlan szükséges; másrészt pedig, hogy a zsidó tanítót is műveltségi és anyagi tekintetben oly niveaura kell emelni, hogy ne legyen többé a társadalom legmostohább gyermeke. Mert tény, hogy egyes, a nagyobb városokban, illetve hitközségekben működő tanerőket kivéve a tanítóság zöme még ilyen alacsony fokon volt a megkivántató műveltségnek; anyagi tekintetben pedig úgy állott ügyük, hogy cseléd módra bántak velük, amennyiben ritkán akadt tanító, ki maradandóan tartózkodhatott egy helyen. Mint a vándormadarak, úgy költözködtek ők is őszkor, tavaszkor az ország minden égtája felé, a mi lényeges költséget okozott és az anyagi helyzetet mindinkább súlyosabbá tévé. De akadt oly hitközség is, ki a tanítót ugyan jó ideig marasztotta iskolájában, kihasználván minden testi és lelki erejét, hanem midőn öregségénél fogva kevésbé beirt hivatásának eleget tenni, egyszerűen, minden indoklás nélkül, elbocsátották, úgy hogy kénytelen vala vándorbotot fogni és világgá menni, koldulni. Nem egyet tudnék megnevezni azok közül, kik e szomorú vándorlás közben megbetegedtek és átkozva sorsukat, éhen haltak.

Sokan a zsidó tanítók közül felismervén állásuknak szánalmas voltát, még ideje kórán lettek: kereskedők, könyvvezetők, vasuti hivatalnokok, jegyzők, vagy templom-szolgák, kiki tudniillik tehetségéhez képest vagy a mint a szerencse kedvezett neki. Ilyenek voltak viszonyaink az *ötvenes* évektől a hatvanas évek lefolyásáig.

Ily körülményekkel szemben tehát rendezett zsidó tanügyről vagy szervezett tanítói állásokról szó sem lehetett.

A bajon segíteni az Orsz. izr. tanítóegyesületnek volt első feladata. És hogy e feladatnak hűségesen meg is felelt, azt a bekövetkezett tények mutatják. Befolyást gyakorolt első sorban az 1868-ban tartott izr. congressus határozataira, és midőn a közbejött két pártra való szakadás folytán a hozott határozatok foganatosítás nélkül maradtak, közvetlenül a magas miniszteriumnál érvénye-

sította jelentékeny befolyását, úgy, hogy a tanítói állások mindenütt biztosítva lettek, és a gyászos emlékezetű vándorlások megszűntek.

A tanítók ennek következtében megbarátkozni kezdtek sorsukkal és megmaradtak abban az állásban, a melyre fiatal koruktól készültek és képesítést nyertek. Igaz, még mai napság sem valami rózsás a mi anyagi állapotunk; de az életmódjában mintaszerű takarékos és okosan sáfárkodó tanító mégis oly helyzetet teremthet magának, hogy nem válik senkinek terhére vagy szégyenére, és tisztelt tagja lehet azon körnek, melyben mozog és áldásosan működik.

Egy szóval, consolidált viszonyok közt él a zsidó-tanító, és ezt első sorban az országos tanítóegyesület ama vezérférfiainak köszönheti, kik minden eszközt felhasználtak, hogy a rendezett viszonyokat megteremtsék és ennek folytán elévülhetetlen érdemeket szereztek maguknak.

De művelődési tekintetben is sokat tett az egyesület, valamint abban is, hogy a tanítók tekintélyét nagy mértékben emelte. Gondoljunk csak vissza az 1867-ben Budapesten, 1868-ban Szegeden és 1869-ben Aradon tartott közgyűlésekre. Nagyszerű fogadtatás mellett oly nagy részvétellel folytak az ülések tárgyalásai, mint a milyent hazánkban csak politikai kérdések tárgyalásánál megszoktunk. Minden tanítóban felébredt ekkor az önérték, a nemes büszkeség, az öntudat, hogy egy nagyrabecsült testületnek tagja és hogy állása igazán megérdemli, miszerint testi és lelki odaadással lelkesüljön és láradázzon érte. Ily érzelmekkel eltelve tért vissza otthonába.

Egész más színben nézte ezután a különben ridegnek tetszett iskoláját és községét. Eszmevilága, kedélye, hangulata megváltozott, és a komorságot a megelegedés és a jó hangulat váltotta fel. A barátságosabb kedélyű tanító természetesen a társadalmi élethez is kezdett mindinkább alkalmazkodni és a szivélyes közlekedés megteremtette a barátságos viszonyt a hitközségi tagok és a tanítók közt, úgy hogy jogosan mondhatjuk, hogy a nagygyűlésen kapott impulzus áldásos következményeket idézett elő.

Hogy a nagygyűléseken tartott előadások is jótékony hatást gyakoroltak tanügyünk emelésére az által, hogy a hallgatók többé-kevésbé igyekeztek az ott kifejtett elveket iskolájukban kifejtetni — ki akarná azt kétségbe vonni? Hát az egyesületi kiadványok, nevezetesen a magyarra fordított biblia, mily fontos tényezőt képeztek és képeznek most is tanügyünknek magyar szellemében való fejlődésében! Az olvasókönyvek, igénytelen nézetem szerint, nevelői hatásukra nézve ugyan nagyon is kifogásolhatók, de a mi klasszikus magyarságukat illeti, még most is páratlanok.

Szükséges tehát, hogy lelkesen pártoljuk a kiadványokat, valamint viszont a központtól azt is joggal elvárhatjuk, hogy a javításokra tett alapos észrevételünket *az ügy érdekében* méltányolják és tekintetbe vegyék.

Mikép működött az egyesület jótékonyági tekintetben, hány gyászoló özvegyen, hány beteg vagy egyéb bajban szenvedő tanítón segített a lefolyt 25 év alatt, azt mindnyájunk tudjuk, kik figyelemmel kísértük a központ gazdálkodását és évi jelentéseit; azon fölül pedig még egy 25,000 frtot tevő tőkét teremtett, melynek kamatai biztos jövedelmet képeznek szenvedő tagjai segélyezésére.

Ujabbán avval a nagy eszmével foglalkozik az egyesület, miszerint tanítói árvák eltartására, esetleg gyámolítására megfelelő árva-alapot teremtsen és e célból általános gyűjtéseket óhajt foganatosíttatni. Adja Isten, hogy sikerüljön.

E részben hálás elismerésünk első sorban a veszprémi lelkes kartárs urakat illeti, mert ők kezdeményezték az ügyet nemcsak szóval, hanem tettel is. Csak az kár, hogy nem jól kezdeményezték, a mi azonban ki nem zárja azt, hogy a hibát ismét jóvátegyék.

A felhozott mozzanatok után azt lehetne következtetni, hogy az egye-

sület már a kitűzött célok tetőpontján áll. Tévedünk, ha azt hisszük. Még nagyon sok tenni valója van.

Legyen szabad csak néhány pontra rámutatnom. A népiskolai hitoktatásban, a német nyelv tanításában, az oktatás egyöntetűségében valóságos bábeli zavar létezik még.

A közszellem, a kölcsönös bizalom, az egyetértetés sem olyan, mint a milyenre nagy szükségünk volna. Nem annyira kenyéririgység, mint inkább csekélységek, ingerlékenységek, származó idegenkedés vagy riválitás az, mely a békességet megzavarja. E bajokon segíteni szintén az egyesületnek, illetve annak vezérférfiainak feladata. Ezközei lehetnek: a központból kiinduló jó példa, a közgyűlésen tartandó lelkesítő előadások és az egyesületi lapban, az „*Értesítőben*” közlendő alkalmas cikkek.

Legjobb eszköznek azonban a tervbe vett jubileumot tartom. Ez lelkesíteni fogja tagjait új buzgóságra, összetartásra és egymás iránti tiszteletre. De e végből szükséges, hogy az ünnepély oly időben legyen megtartandó, midőn mindenkinek módjában álland, hogy Budapestre menjen és az ünnepélyen jelen lehessen.

Ez az időpont július hó első két hetében volna. Ha a központi választmány szeptember hóra halasztja, *biztos lehet benne, hogy az ünnepély csak lokális jelleggel fog birni.*

A jubileumnak, nézetem szerint, nem az a célja, hogy abban sok tekintélyes fővárosi úri ember vegyen részt, hanem az a célja, hogy tagjai minél nagyobb számban legyenek jelen és hogy új lelkesülést nyerjenek úgy az egyesület mint saját hivatásuk iránt.

Jóllehet még sok fontos dologra reflektálhatnék ez igénytelen sorokban részint a mi a jelen helyzetet, részint pedig a mi az egyesület jövő feladatát illeti, mégis befejezem azokat, már csak azért is, hogy a tiszteletre méltó történet vagy monographia-íróknak okot ne szolgáltatassak a kifogásra. Célja e soroknak különben az, hogy kedves kartársaimnak a küszöbön levő ünnepély jelentőségére előre figyelmeztessenem és hogy a közp. választmány az ünnepély idejére vonatkozó óhajunkról tudomást vegyen. *Klingenberg J.*

Szerkesztői megjegyzés. Sajnálatomra ki kell jelentenem, hogy t. barátom fejtegetéseinek egynémely pontjával nem értek egyet. Nem osztozom p. azon véleményében, hogy olvasókönyveink nevelő hatása, nagyon is kifogásolható volna. Ha jól fogtam fel észjárását, elítélő véleménye azon a sokszor hangoztatott s ugyanannyiszor visszautasított vádon alapszik, hogy olvasókönyveinkben az úgynevezett kedélyképző elem nincsen eléggé képviselve. Nem akarom a szunyadozó pedagógiai tengeri kigyót, hogy t. i. milyen elvek szerint szerkesztendők az olvasókönyvek, felébreszteni, csak azt kívánom konstatálni, hogy a nevelői hatás nem függ sem a par excellence erkölcsi elbeszélésektől sem egyedül az olvasókönyv magától, a melynek egyáltalában nagyobb fontosságot tulajdonítanak, mint a mennyi valósággal azt illeti, hanem őszeredménye az egész tanításnak, az iskolában uralkodó fegyelemnek és a tanítónak egyéniségének, úgy a mint pl. a fogalmazási képesség az összes műveltségnek az eredménye. Minthogy azonban az olvasókönyveknek is művelői hatással kell birniok, vegyük olvasókönyveinket bonczkés alá, hogy milyen mértékben foglalnak azokban helyet a kiválóan ezen célú szolgáló olvasmányok. Előttem fekszik a IV. olvasókönyv.

Mindjárt az elején ott találjuk őstörténetünk hősait, a legmagasztosabb vallási eszmék hirdetőit és a legszentebb emberi érzelmek ápolóit. Következnek kiváló alakok a hazai történetből. Hogy ezeknek élete, tettei kiválóan alkalmasak a hazaszeretet érzelmének ébresztésére és mind azon erkölcsi tanok levonására, miket a politikai történet magában foglal, az nem szorul bizonyításra.

Látok benne továbbá jobbnál-jobb erkölcsi elbeszéléseket, köztük a Turzó György címűt. Ezen gyönyörű olvasmányok történeti hőse, ki saját és a közjó érdekében igen reális célok eléréseért ugyszólván emberfölötti erővel küzd, örökké élő eszményképe az akaratéonak és kitartásnak. Ilyen arányban körülbelül vannak a szívképző olvasmányok a többi könyvekben is. Ha tekintetbe vesszük, hogy a költemények, közmondások stb. szinte ezen kategória alá tartoznak, valóban be nem látom, hogy mért ne lenne a mi könyveinknek legalább is olyan nevelő hatások mint másoknak.

Egy másik megjegyzésem volna a jubileum időpontját illető kifogásra. Biztosítom t. barátomat, hogy a központnak sem célja sem szándéka, a jubileumot úgy rendezni, hogy lokális jelleggel bírjon. Ellenkezőleg, a ki a programot olvasta, meggyőződhetett, hogy a központ országos mozgalmat akar indítani és a legtávolabb eső vidékeket érdekkörünkbe bele vonni. A f. évi július hónapot pedig két oknál fogva nem tartom célszerűnek az ünnepély megülésére. Először közelsége, másodsor a fővárosi viszonyok miatt. Julius hóban tudvalevőleg, a kinek csak módjában van, hátat fordít a fővárosnak. Azokat az „előkelő uriembereket“ pedig csakugyan nem szeretnők nélkülözni, mert azoknak támogatása nélkül nem érünk célra. Csupán lelkesedésből nem lehet árvaalapot teremteni, vagy egy már létezőt gyarapítani. Azonkívül félok, hogy tiszteletbeli elnökünk is, ki szives volt megígérni, hogy az istentiszteleten alkalmi szónoklatot fog tartani, azon idő tájt szintén valahol a kéklő hegyek között fog üdülni. A kartársak pedig könnyű szerrel kieszközölhetik, hogy ezen rendkívüli esetben a sátoros félünnepen a fővárosba rándulhassanak. Az időkérdésre különben a jövő számban még rá fogok térni. A mi pedig a veszprémi kartársaknak tett szemrehányást illeti, azokra a veszprémi kollegák bizonyosan magok fognak felelni.

Az erkölcsi érzék fejlődése a gyermeknél.

A „Revue pédagogique“ mult évi júliusi számában Compayré Gabrieltől egy igen tanulságos cikk jelent meg a fentebbi cím alatt. Talán nem csalódunk azon reményünkben, hogy a „Tanügyi Értesítő“ olvasóinak némi szolgálattal teszünk, midőn e magvas cikket egész terjedelmében közöljük.

I.

Az erkölcsi eszmék fejlődésének története a gyermek lelkiismeretében a legbonyolultabb és legkényesebb tárgyakhoz tartozik. Azoknak a psychologusoknak, kik a felnőttek lelkiismeretét teszik tanulmányuk tárgyává, s kizárólag az erkölcsiség magasabb alakulásaival foglalkoznak, kik egy szóval a dolgot a végénél fogják meg: igen könnyű feladatuk van. Két vagy három fogalmat különböztetnek meg tisztán és világosan: a jót, a kötelességet, a felelősséget; fejtegetik az ezen fogalmakat kísérő érzelmeket s evvel mindent elmondtak. Minden egyszerűnek látszik egy Socrates, Franklin vagy más gondolkodó ember lelkiismeretében, épúgy mint minden világosnak és szinte egyengetettnek tűnik fel a bércek fensikjén; azonban míg odáig jutottak, sötét ködön, felhőkön keresztül tekervényes ösvényeken és veszélyes lejtőkön kellett felkúszni.

De ha a megérkezési pontból tekintve a kor és tapasztalás által megért értelem világánál az erkölcsi lelkiismeret tiszta és határozott vonásokkal jelentkezik, mennyi fáradságba kerül viszont a szemlélőnek, hogy a növekedés és alakulás korszakában kövesse az erkölcs lassu fejlődését, a határozatlan, de mozgékony szellemi működést, melyből lassanként a valódi erkölcsiség megszülemlik. Bármennyire hajlandók vagyunk nagy fontosságot tulajdonítani a veleszületett hajlam, vagy az átöröklés törvényének, az erkölcsi mint általában

a többi tehetségekre nézve talán sehol sem érvényesül inkább a nevelés és a társadalmi környezet befolyása mint itt.

Az erkölcsös lelkiismeret korántsem a természet adománya, se nem valamely rohamosan képződött természeti erő, mint ezt a határozott racionalisták vagy akár az evolúció (fejlődés) iskolájának bölcsesei állítják. Spencer Herbert például elfogadja „az erkölcsi intuitiókat”; oly felindulásokról szól, melyek „a jó vagy rossz magaviseletnek közvetlenül megfelelnek” s az idegekben változásokat idéztek elő, mik az ősök tapasztalataiból eredve az emberiség elmúlt nemzedékein keresztül lassanként állandó alakot öltöttek. Mire Renouvier joggal ezt jegyzi meg: „Tudjuk a gyermekkor és a nevelés eredményének megfigyeléséből, hogy az öröklés az emberek jó vagy rossz cselekedeteit épenséggel nem határozza meg. Az erkölcsi lelkiismeret nagyjából elsajátított tulajdonság, mely lassan képződik, s csak adott körülmények közt különféle változtatásokkal, s többszörös újjászületés árán jó létre, mely kezdetén korántsem hasonlít végkifejlesztéséhez.

Egyébként nem kizárólagos személyes tulajdonság, melyre az egyéni és saját erejére támaszkodó szabad akarat egymagában elegendő; sőt inkább mint akármely tehetségünk rászorul a külső behatásra: feltételezi a cselekvést, az emberi környezet termékenyítő buzdítását, közöltetik velünk és szüleink és tanítóink besugalmazzák. Az erkölcsiség — röviden — nem valami egyéni tulajdon, a melyet minden lélek magával hoz, midőn létre jön; de inkább a miveltségnek és nevelésnek eredménye, a társadalmi életből folyó következmény, a „kegynek” egy bizonyos neme, mely kívülről reánk száll.

Az értelmiség fejlődése. mondja Preyer, annyira alá van rendelve azon befolyásnak, melyet környezet és nevelés a természetes tehetségekre gyakorolnak, s a nevelési rendszerben is annyi eltérést tapasztalunk, hogy szinte lehetetlen egy normális képét nyújtani. Preyer megjegyzése, ha az értelmiségre nézve kétségbe is lehet vonni, az erkölcsi érzékre alkalmazva nagyon is helyes, melynek szabályos fejlődését számos ok módosítani és megakasztani képes. A lelkiismeret képzésére annyi előzetes és elkerülhetlen hatásokra van szükség, az erkölcsiség oly különböző elemekből áll, melyek viszont egy gondosan szerkesztett alkotványra támaszkodnak; oly gyöngéd alkotmány az, mely értelmi szervezetünkből vett egyes részekből lett egybeállítva: hogy a valóság ritkán mutat fel a világon oly gyermekeket, kik a különböző és rájuk alkalmazott nevelési rendszerek mellett az erkölcsi érzék fejlődésének tökéletes és megfelelő mintaképét nyújtják.

S íme megtaláltuk annak okát, miért oly gyakori az ember világában az ingadozó, kétes vagy helyenként tökéletlen erkölcsiség, s valóban a lelkiismeret vagy egészben véve gyarló és roskatag lesz, mert azon többnemű feltételek, melyek fejlődését biztosítani hivatva lettek, fokozatosan nem hagytak rajta erős és mély nyomokat. Vagy pedig a lényeges elemek egyike hiányozni fog, mivel az érzelmek és eszmék fokozatos sorában, mikből az erkölcsi állapot eredménykép következik, egy fok kimaradt, vagy a lépcsőzet hamarkodva át lett lépve. Lesz ember például, ki az igazságosság büszke érzetétől át van hatva, az igazságtalanság láttára az őszinte méltatlankodás hangjába fog kitörni; de semmi fogalma sem lesz azon szabályról, miként fékezze szenvedélyeit. Más a törvénynek kifogástalan híve lesz; de nem ismeri a szeretet hevét és a ragaszkodás bensőségét. Közelebbről tekintve a dolgot, a gyermek nevelési viszonyaiban minden esetben egy gyöngédtelen, vagy hiányzó anya, egy tekintély nélküli atya, a társadalomtól való elkülönítés vagy teljes elzárás lesz az erkölcsi fogyatkozásoknak szülőke.

Kiváló fontossággal bír tehát, hogy nyomról-nyomra kövessük azon mozzanatokat, melyek a gyermek lelkében az erkölcsi akaratot felkeltetni képesek, hacsak azon szempontból is, miképen lehetne észszerű s különösen a legjobb-

nak bizonyodott nevelés, akarom mondani: személyes behatás segélyével a serdülő és az érettebb ifjúságban a gyermekkori nevelés hiányait ellensúlyozni. Minek tekintsük a szeszélyes óhajok, rendezetlen, tétovázó ösztönök zürzavarában, melyek az első kort jellemzik, a mintegy szilárd pont gyanánt felmerülő megszokott engedelmet, mely kívülről jövén, egybeolvad azok személyével, a kik rendelkeznek és a gyermekeknek parancsokat osztanak? Hogy lép az engedelmet sugalló önzés helyébe fokként az önzellen vágy, jónak lenni, tisztán a jó kedvéért? csak azért, hogy jó is legyen? Minő titkos hatásnál fogva lesz *a szabály*, mely eleinte a szülőkkel egybeforrt, egy belső kötelezettség képzetévé vagy érzelmévé? a kötelesség és törvény elvont fogalmává? Ezt kell megvizsgálnunk, midőn a gyermeket a bölcsőtől kezdve figyelemmel kísérjük.

Stern Mór.

LEVELEZÉS.

↑ Tekintetes szerkesztő Ur!

Közlönyünkben egyesületünk minden tagja örömmel értesült, mily készültek folynak a központi választmányban, hogy egyletünk 25. évfordulóját minél fényesebben megüljük. Egyletünk kiválóan jótékony egylet lévén, ezen hivatásnak egy negyed saeculum óta hiven és teljesen megfelelt. Erről tanuszkodnak azon számos egyleti tagok, kik mindig hálával visszaemlékeznek, hány esetben visszahelyeztettek elcsapott tanítók állásaikba a központ erélyes közbenjárása által; hány tanító visszanyerhette egészségét az egylet sok esetben dús segélyezése által.

Minek is sorolnám fel mindazon jótéteményeket, melyeknek tanui majd az egyik majd a másik volt.

Tény az, hogy a zsidó tanítóegylet valódi zsidó szellemben működött és nem is lehet kételkedni, hogy egyletünk, melynek élén kipróbált férfiak állanak jövőben is elvállalt feladatának teljesen meg fog felelni.

Ezen tudat bátorit két indítványt tenni, melyek által, nézetem szerint, elfogadtatásuk esetében, egyletünk moraliter igen sokat nyerne.

Határozassék, hogy egyletünk *rendes* tagjai felszólittassanak, miszerint

כל איש אשר ידבנו לבו

magamagát *egy* frttal megadóztassa, mely csekély összeg az egyleti pénztárba fizetendő. Ezen összegből képezzünk *mi tanítók* egy segélyalapot azon 3—4 elaggott kartársaink számára, kik nyugdíjra nem számíthatnak és kik inkább éhenhalnának, mintsem koldusbothoz nyulnának. Ezt tegyük minden évben addig, míg az isten ezt a néhány tanító aggastyánt jobblétre nem szőlítja. Ennek a keresztülvitelét a közp. választmányra biznám és gondolom, hogy legméltóbban úgy fogunk ünnepelni, ha ezen terv sikerül.

Másik indítványom inkább formai. Határozassék, hogy mindazon egyleti tagok, kik 25 év óta az egylet tártorithatatlan hivei maradtak egy „emléklappal” jutalmaztassanak. Hogy mi legyen a tartalma, erről tanácskozzék a központ. Én csak figyelmeztetni akartam.

Kiváló tisztelettel

Neufeld Gusztáv.

EGYLETI ÉLET.

Meghívó.

Az „orsz. magy. izr. tanítóegyesület” f. é. április hó 27-én, hétfőn d. e. 9 órakor teljes választmányi ülést tart, melyre ezenel az összes helybéli és vidéki választmányi tagokat tisztelettel meghívjuk. Helyiség: VII. Sip-utcza 15. sz. I. emelet.

Tárgy:

1. A könyvkiadás ügye.
2. A kiadandó magyar fordításu szidur.
3. Alapszabályok módosítása.
4. A jubileum.
5. A pénztári ügykezelés felülvizsgálása.

Budapesten, 1891. április 1-én.

Az elnökség.

Az „Orsz. magy. izr. tanítóegyesület“ alapszabályai.*)

(Folytatás.)

18. §. A pénztáros átveszi a beküldött pénzeket, kifizeti az elnök és egyik ellenőr által aláírt utalványokat, szabályszerű pénztárkönyvet vezet, köteles a pénztár állását az elnök és ellenőrök kívánatára kimutatni és rendszerint minden választmányi ülésen számot ad a választmánynak. A fel nem használt pénzeket havonként a választmány határozata szerint vagy kamatozó állampapírokban vagy pedig valamely budapesti szolidnak ismert takarékpénztárban lehetőleg gyümölcsözően elhelyezi és egyáltalában felelős a pénztárért. Akadályoztatása esetén köteles a pénztáros a választmányt idejekorán erről értesíteni, mely utóbbi saját kebeléből választ helyettest. A pénztáros évi tiszteletdíjban részesül, melyet előre a teljes választmány állapít meg.

19. §. Az ellenőrök kötelesek a pénztár és a könyvelés felett pontosan őrködni. A pénztárossal egyetemben az évi járulékok pontos befizetéséről gondoskodnak, minden az elnök által aláírt számadást és utalványt aláírják és ellenőrzik a pénzbeszedőt. Az utalványok aláírásában havonként váltják fel egymást.

20. §. A központi választmány havonként egy, sürgős esetekben pedig több ülést is tart. 5 választmányi tag írásbetileg okadatolt kívánatra köteles az elnök 3 nap alatt választmányi ülést egybekivni. Érvényes határozathozatalra az elnökön kívül legalább is 8 választmányi tag jelenléte szükséges.

Oly központi választmányi tag, ki 3 egymás után következő választmányi ülésről elmarad a nélkül, hogy elmaradását a választmány előtt igazolná, választmánytagsági jogát elveszti és helyébe póttag hivandó be.

21. §. A központi választmány azon kérdések fölött határoz, melyek a 24. §. szerint a teljes választmánynak és a 28. §. szerint a közgyűlésnek fentartva nincsenek. Nevezetesen: *a)* kidolgozza az ügyrendet és az egyesület közlönyének szerkesztésére szolgáló szabályzatot; *b)* őrködi az alapszabályok, az ügyrend és a lapszerkesztési szabályzat pontos megtartása fölött; *c)* utasításokat ad a vidéki választmányi tagoknak és az ezek által ajánlatba hozott javaslatokat megvitatja, jelentéseiket elfogadja; *d)* a tagok felvétele és kitörlése fölött határoz; *e)* a körök életbeléptetését elősegíti; *f)* érdemes egyéneket tiszteletbeli tagokul való megválasztás végett javaslatba hoz; *g)* hivataloskodókat felelősségre vonhat; *h)* segélyeket megszavaz; *i)* felhatalmaz egyesületi szükségletek beszerzésére; *j)* az egyesületi pénzek elhelyezése felett határoz; *k)* meghatározza a teljes választmány és a közgyűlés egybehívásának idejét s az eléjük terjesztendő ügyeket és tételeket; *l)* a könyvkiadásra és más fontosabb ügyekre nézve a teljes választmánynak javaslatot készít; *m)* a beérkezett pályaművek megbirálására bizottságot küld ki és jelentéseik fölött határoz, mely határozatokról a teljes választmánynak jelentést tesz és végre *n)* minden a magyar izr. tanilók paedagogia továbbművelését célzó javaslatot és azt előmozdító eszközt tanácskozás és elintézés alá vesz.

*) Módosítás, mely a központi választmány folyó évi márczius 12-én és folytatólagosan márczius 18-án tartott ülésében javaslatképen elfogadtatott.

22. §. Oly választmányi tagok, kik esetleg az egyesület számára díjazott munkát írtak, mint érdekeltek könyvkiadás ügyében szavazattal nem bírnak.

23. §. A teljes választmány minden évben legalább egyszer, sürgős esetekben többször is az elnök által egybehívandó oly időben, midőn általában az iskolai oktatás szünetel. Érvényes határozathozatalra az elnökön kívül legalább 20 tag jelenléte szükséges. Ha az első egybehívásra a teljes választmány nem volna határozatképes, akkor négy hét múlva újra összehívandó, a midőn tekintet nélkül a megjelent tagok számára határozatképes.

24. §. A teljes választmány ügyköréhez tartozik: *a)* a központi választmány által előkészített javaslatok fölött dönteni; *b)* az egyesület által kiadandó iskolakönyvek esetleg ifjusági iratok szerkesztése és első kiadása fölött határozni; *c)* pályakerdések kitűzni; *d)* az elfogadott könyvek irróival és a könyvkiadóval kötendő szerződésekre nézve, valamint a könyvkiadványok mily módon való értékesítésére nézve elvi szempontokat állapít meg; *e)* a lefolyt évről szóló számadásokat és az egész ügykezelést felülvizsgálja.

25. §. A vidéki választmányi tagok teendői; *a)* a megyéjökben és esetleg a szomszédos megyék belevonásával — ha még meg nem alakultak — köröket életbeléptetni iparkodnak, melyeknek működésére jelen alapszabályok XII. cikke szolgál irányadóul; *b)* az egyesület által kiadandó közlőnyt támogatják, az iskolai könyveket esetleg ifjusági iratokat tágasb körökben terjesztik s különösen oda iparkodnak hatni, hogy a környékükön lévő izr. felekezeti iskolákban egyesületünk kiadványai használtassanak; *c)* iparkodnak alapító-, pártoló- és rendes tagokat az egyesület számára megnyerni; *d)* a vidéki izr. iskolák állapotáról esetről-esetre a központi vagy a teljes választmánynak jelentést terjesztenek be; *e)* a körök jegyzőkönyveinek a központi illetőleg a teljes választmányhoz történő megküldését eszközlik és időről-időre ezek működéséről jelentést tesznek; *f)* az egyesületet érdeklő minden fontos eszményről a központi választmányt tudósítják; *g)* a vidéki egyesületi tagok által esetleg segélyezés végett benyújtott folyamodványokat véleményezik; *h)* öröködnék a fölött, hogy a vidékükön lakó egyesületi tagok járulékaikat pontosan befizessék.

26. §. A vidéki választmányi tagok jogában áll: *a)* az egyesületet érdeklő ügyekben a központi választmányhoz fölvilágosítás végett kérdéseket intézni; *b)* érdemes egyéneket tiszteletbeli tagokul történő megválasztás végett a kör útján a központi választmánynak ajánlani; *c)* a központi választmányi üléseken megjelenni, a tanácskozásokban résztvenni és ott szavazatukat érvényesíteni.

VIII. K ö z g y ű l é s.

27. §. Minden harmadik évben és pedig a nagy szünidők alatt az ország fővárosában tisztújító közgyűlés tartatik, melyre valamennyi egyesületi tag meghívandó. A közgyűlés ideje valamint a tárgyalás alá kerülendő tételék a választmány által 8 héttel előbb sajtó útján a tagok tudomására hozatnak. Sürgős esetekben rendkívüli közgyűlés tartható; azonkívül 80 tag írásbelileg okadatolt kívánata folytán szintén köteles a központi választmány rendkívüli közgyűlést egybehívni. Érvényes határozathozatalra 60 tag jelenléte szükséges. Ha kevesebb a megjelent tagok száma, akkor a legközelebbi, peszach (husvét) szünidőkre új közgyűlés hívandó össze, mely közgyűlés aztán, tekintet nélkül a jelenlevő egyesületi tagok számára, határozatképes. Ha az alapszabályok módosítása forog fenn — mi minden egyes esetben $\frac{1}{4}$ évvel előbb közzéteendő — akkor határozatot a jelenlevők $\frac{2}{3}$ -a hoz. Csak a jelenlevő tagok szavazhatnak, még pedig választásoknál mindig, 10 tag kívánatára pedig bármely más ügyben is csak titkosan.

28. §. A közgyűlés tárgyai:

a) A titkár jelentése az egyesület 3 évi működéséről.

b) Az elnök által a választmány nevében tett javaslatok és igazgatási ügyekről előterjesztett jelentések feletti határozathozatal.

c) A számadások, a levéltár és könyvtár megvizsgálása.

d) Általános közérdekű és felekezeti tanügyi értekezések felolvasása és megvitatása, A megvitatandó kérdések a tételekkel együtt 8 héttel a közgyűlés előtt a központi választmányhoz beküldendők.

e) Az egyesületi tagok által tett javaslatok és indítványok megvitatása és azok fölötti határozathozatal. Minden indítvány kellőleg indokolva legalább 8 nappal a közgyűlés előtt a választmánynak beküldendő.

f) Az alapszabályok módosítása.

g) A tisztviselők megválasztása a 30. §. értelmében valamint 3 pénztár-főülvizsgáló és egy 5 tagból álló szavazatszedő bizottság kiküldése.

h) A tisztviselőség részéről a kellő felmentési okmány kiszolgáltatása.

i) A közgyűlési jegyzőkönyvnek hitelesítésére 3 tag kiküldése.

j) A választmány által ajánlott tiszteletbeli tagok megválasztása.

29. §. A minden három évben egyszer Budapesten megtartandó rendes tisztújító közgyűlésen kívül, vándorjelleggel birő közgyűlések az ország bármely városában tarthatók. Ezen vándorjellegű közgyűlések helyét, idejét, valamint annak tárgysorozatát a közgyűlés, esetleg a központi választmány állapítja meg.
(Folytatása következik.)

— A Lederer Bernát-alapítvány 1891-re esedékes ka natjának elnyerése iránti folyamodványok május hó 1-ig nyújthatók be az egyesület elnökségének.

— A központi választmány márczius hó 12-én és folytatólagosan 18-án tartott üléséről szóló jegyzőkönyvet a jövő számban fogjuk közzétenni.

Néhai Deutsch Henrik síremléke ügyében kiküldött vegyes bizottság jelentése.

Mélyen tisztelt közp. választmány!

Az orsz. magy. izr. tanítóegyesület közp. választmánya alulirottakra azon kegyeletes kötelességet háritotta, hogy néhai *Deutsch* Henrik budapesti izr. tanítóképző intézeti volt igazgatója és rabbi képző-intézeti tanár sírjának megjelölésére tervezett emlékkő ügyében, az ezen ügy iránt érdeklődő országos testületekkel egyetemben, véglegesen intézkedjenek.

Alulirottak ezennel tiszteletteljesen terjesztik a közp. választmány elé a tervbe vett síremlék ügyének minden mozzanatát felölelő jelentését, azon kérelemmel, sziveskedjék azt helyeslő tudomásul venni és a jelentést kísérő A), B), C) és D) alatt mellékelt gyűjtő-íveket az egyesület irattárába helyezni.

Csak kegyeletes kötelességet teljesítünk, midőn tiszteletteljesen beterjesztett jelentésünket azzal kezdjük, hogy az orsz. magy. izr. tanítóegyesület önnönmagát tisztelte meg akkor, a midőn elhatározta, hogy néhai Deutsch Henrik síremlékének ügyét kezébe veszi. Deutsch Henrik elévülhetlen érdemeket szerzett a magyar-zsidó felekezeti irodalom és a magyar zsidó iskolaügy körül. Felekezeti iskolaügyünk elsorangu tényezőjét, felekezeti irodalmunk egyik leg-hivatottabb alapvető művelőjét siratjuk az elhunytban. Kőnél maradandóbb, ércnél tartósabb alapvető munkásságát jelző irodalmi emléke, melyet vas-szorgalma, ügyszeretete, alapos tudományossága, félszázadon túl terjedő alapvető munkásságának ideje alatt, önnön magának emelt.

Az elhunyt mesternek hű tanítványai bizonyára az egész magyar zsidó tanitóság érzelmeit tolmácsolták akkor, midőn e nemes élet utolsó parladozó maradványait takaró sírja mellé, a kegyelet látható jelét tolmácsoló követ, kizárólagosan felekezetünk szellemi szolgálatában álló tanfériák zárt körében eszközölt gyűjtés útján óhajtották megteremteni.

A felállítandó síremlék eszméjét, néhai Deutsch Henrik egyik tanítványa penditette meg az „Egyenlőségben“ és az orsz. magy. izr. tanítóegyesület legutóbb tar-

lott közgyűlésén. A közgyűlés maga, habár az eszmét helyeselte, ez ügyben véglegesen nem intézkedett, hanem a közp. választmányra ruházta. A közp. választmány többek sürgetésére, több ízben foglalkozott a kérdéssel. Véglegesen f. é. febr. 14. napján tartott ülésében, midőn főt. *Dr. Kohn Sámuel* rabbi, az orsz. izr. tanítóegyesület tiszteletbeli elnöke indítványára egyhangulag elhatározta, hogy az egyesület kebeléből ez ügyben már kiküldött bizottsága, a főváros területén működő országos jellegű felekezeti testületeink kebeléből felszólításunkra kiküldendő képviselőkkel egyetemben, vegyes bizottsággá alakuljon, mely vegyes bizottság az orsz. izr. tanítóegyesület anyagi és erkölcsi támogatása mellett, a tervezett síremlék ügyében véglegesen intézkedni lesz hivatva.

Az ezen határozat értelmében főt. *Dr. Kohn Sámuel* tiszteletbeli elnök úr felhívása folytán alakult vegyes bizottság, következő testületek képviselőiből állott:

Az orsz. rabbi képző-intézet kebeléből kiküldött képviselő: *Dr. Kaufmann Dávid* tanár úr

Az orsz. izr. tanítóképző intézet képviselője: *Dr. Málnai Mihály* tanár úr.

Az orsz. izr. tanítóegyesület képviselőjében megjelent: *Csukási Fülöp*.

A bizottság elnöke: Főtiszt. *Dr. Kohn Sámuel* rabbi.

A gyűjtés módozatai, a síremlék felállításának ideje, a sírirat szerkesztése, az emlékkő megrendelése, annak ára stb. részlet megbeszélése, a gyűjtés eredménye nyilvános nyugtázása módozatainak megállapítása után, a jelentésünkhöz A), B), C) és D) alatt mellékelt gyűjtőíveket bocsátottuk közre, elvül kimondván azt, hogy a gyűjtést csakis a legszűkebb tanítói körben, a nyilvánosság mellőzésével, legalább 150 frtnyi szerény összeg magasságig eszközöljük. A gyűjtőívek lezárásának határidejéül f. é. márczius 14-ike lett kitűzve.

Midőn tiszteletteljesen kérjük a csoportosan kimutatott gyűjtés eredményének egyesületünk közlönye legközelebbi számában való nyilvános nyugtázását és az ide mellékelt gyűjtőíveknek az egyesület irattárába való elhelyezését, kegyeletes tudomására hozzuk a mélyen tiszt. közp. választmánynak, hogy a sírkő már tényleg *Kohn Arnold* úr budapesti sírraktárában megrendeltetett, feliratának szerkesztésével főt. *Dr. Kohn Sámuel* és *Dr. Kaufmann* urakat biztuk meg, a sírkő felállítása a tavasz legelső heteiben eszközöltetik.

A gyűjtés eredményét következőkben nyugtázzuk.

A síremlék költségeinek fedezéséhez járultak:

I. Csukási Fülöp 1-ső sz. gyűjtő-ívén:

1. Izraelita siket-némák intézetének tantestülete (Adler ur révén)	frt	8.50
2. Izr. árvaház tanítótestülete (Csajági igazgató ur révén)	"	6.—
3. Budapesti izr. fluiskola tanító testületének tiz tagja	"	11.—
4. Négy fővárosi tanférflu	"	5.—
Vidéki tagok adakozása:		
5. <i>Klingenberg Jakab</i> (Pécs) igazgató ur küldeménye	frt	5.—
(Ezen összeghez járultak: Főtiszt. dr. Persl A. főrabbi, Pécs, 2 frt. Klingenberg Jakab úr 1 frt. Weisz Gábor, hitk. titkár ur 1 frt. Kohn Mór úr 1 frt.)		
6. Mendl József úr, Párkány	frt	1.—
7. Horn Samu nevelő úr, Vidi-Pusztá ...	"	1.—
8. Holländer Áron úr, Gyalla	"	1.—
9. <i>Krausz Simon</i> úr gyűjtése (<i>Miskolcz</i>)	"	4.—
(A gyűjtéshez járultak: Róth Zsigmond úr 1 frt. Spronz Dávid úr 1 frt. Rosinger Márton úr 1 frt. Krausz Simon úr 1 frt.)		
10. Weisz Gerson úr Ocsova	frt	2.—
11. Katz Henrik úr L -Szt.-Mikiós ...	"	1.—
12. Kornhauser Simon Késmárk Szepes	"	— .50
13. Az orsz. izr. tanító-egyesület részéről megszavazott összegből (bizottsági határozat folytán) tényleg igénybe vett ...		15.—

II. Dr. Málnai Mihály ur 2-ik számú gyűjtő-ívén
 Az orsz. izr. tanítóképző-intézet tanári testülete frt 25.—
 III. Dr. Jausmann Dávid tanár ur 3-ik számú gyűjtő-ívén:
 mint az orsz. rabbi képző-intézet tanári testületének adománya frt 31.—
 Összesen ... frt 117.—

IV. Főtiszt. dr. Kohn Sámuel tiszteletbeli elnök úr, a 180—200 forintnyira tervezett siremlék költségeinek fedezéséhez még hiányzó összeg előteremtésére vállalkozott, miért is a még birtokában levő 4-ik számú gyűjtő-ívén kitüntetett végösszeget le nem zárhatjuk mindaddig, míg a siremlék felállításához szükséges végösszeget pontosan nem ismerjük, ennek megállapítása után főtiszt. elnökünk birtokában levő, 4-ik számú gyűjtő-iv eredményét, a siremlék feliratát (magyar-héber szöveg), a számlákkal együtt, az orsz. izr. tanító-egyesület irattárába helyezzük, illetve egyesületünk hivatalos közlönyének révén nyilvánosságra hozzuk.

A kegyeletes adakozóknak, úgy a saját, valamint az orsz. izr. tanító-egyesület nevében köszönetet mondva, a bennünk helyezett bizalmat a mélyen tisztelt közp. választmánynak megköszönve, maradtunk

Budapest, 1891. márczius 26.

hazafiúi és hitrokoni tisztelettel

Csukási Fülöp,
 mint a gyűjtő-bizottság jegyzője.

dr. Kohn Sámuel,
 mint a gyűjtő-bizottság elnöke.

1891-ik évi márczius hónap tagdíjat fizettek:

P á r t o l ó t a g o k:			frt
	frt	Marczali Mór, Szigetvár ...	4
Dr. Herczog Manó, Kaposvár	5	Menczer Ignác, Hidaskürth	4
Izr. hitközség, Mátészalka	5	Natonek Dezső, Vác ...	2
„ Orosháza	5	Pollák Samu N.-Zombor	4
„ Vágújhely	5	Popper Mór, Tr.-Teplicz	2
		Raab Dávid, Karczag	4
		Riedner Henrik, N.-Surány	1
		Rosenberg Jakab, B.-Szt.-Mihály	2
		Schön Mór, S.-A.-Ujhely	5
		Schwartz Jakab, B.-Bánya	2
		Szántó Ede, Szabadka	4
		Weisz Jakab, Unin	2
		Weisz Mór, Kunfélegyháza	4
		Weisz Pinkász, K.-K.-Halas	1
		Összesen	87

R e n d e s t a g o k:

Adler József, Pétervárad	4
Bak Etelka, Budapest	2
Ehrenfeld Miksa, Vác	2
Goldstein Jakab, Kalocsa ...	3
Hochenberg Vilmos, N.-Bittse ...	4
Horovitz Jakab, H.-M.-Vásárhely	4
Klein Gábor, Kunfélegyháza	4
Kohn Bernát, Zimony	2
Kreiser Gyula, Szakcs	1

Budapest, 1891. márczius 27-én.

Tolnai J. Béla.

A tagok névsorába részben hátralékaik lefizetése után, részben mint új tagok folytatólagosan felvétettek:

P á r t o l ó t a g o k:	Kohn Bernát, Zimony.
Izr. hitközség, Vágújhely	Marczali Mór, Szigetvár.
Kroh Albert, Zólyom.	Menczer Ignác, Hidaskürth.
R e n d e s t a g o k:	Natonek Dezső, Vác.
Ehrenfeld Miksa, Vác	Popper Mór, Tr.-Teplicz.
Goldstein Jakab, Kalocsa	Raab Dávid, Karczag.
Horovitz Jakab, H.-M.-Vásárhely.	Schön Mór, S.-A.-Ujhely.
Kaiser József, Zimony.	Schwartz Jakab, Besztercebánya.
Klein Gábor, Kunfélegyháza.	Weisz Mór, Kunfélegyháza,

Az itt kimutatott új tagokkal együtt a pártoló tagok száma felszaporodott 63-ra a rendes tagok száma felszaporodott 455-re

Több kartársnak a felvétel ügyében benyújtott kérvénye még elintézés alatt állván, ezek nevei most még nem voltak közölhetők.

V E G Y E S E K.

— Az árvaalapra való gyűjtések az iskolákban lassan bár de megindultak. Eddig bárczákat és gyűjtőíveket rendeltek: Neumann Vilmos Tisza-Beő, Hermann József M.-Szalka, Reiman Mór Alsó-Kubin, Weisz Soma Eger, Mendl József Párkány, Bányai Jakab N.-Becskerék, Löwi Mór Igló, Gömöri Ármin Kaposvár, Löwinger Bertalan Heves, Berger J. Lipót Ó-Buda. Deutsch Mór Szenicz, Neumann Ármin Arad. — Rechnitz Adolf Beszt.-Bányán, (utóbbi már **tényleg** egy szép összegecskét gyűjtött.) Vörös Sim. Vágújhelyről jelenti, hogy a hitközség az iskola alapból 10 frtot adakozik, és mint pártoló tag belép az egyesületbe. — A balassa-gyarmati derék tanító-testület pedig eredeti eljárást követ és új módját kezdeményezte az alap gyarapításának. Álljon itten ülésükből a jegyzőkönyvi kivonat: *Felen voltak*: Brett Mór elnökle alatt: Heksch Gizella, Rosenstein Adolf, Streisinger Sándor és Singer Adolf jegyző. — 1. Elnöklő Brett Mór jelenti, hogy az orsz. izr. Tanító-Egyesület elnöksége felhívja az ország minden izr. tanítóját, hogy egy orsz. izr. tanítói Árvaház létesítésére a gyűjtések országszerte meg fognak indíttatni; jelentse tehát minden tanító, hogy tanulói részére hány 10, illetőleg 20 kros bárczát küldjön. — A tanító-testület nagy örömmel veszi tudomásul az izr. tan. Árvaház eszméjét, és egyhangulag kijelenti, miszerint annak mindegyik tagja minden lehetőt megtesz hogy a nemes eszme létesüljön. Minthogy azonban tanulóink nagyobb száma szegénysorsú, és így 10 vagy 20 krt kevesebben adakoznának egyszerre, mintha ezen 10 vagy 20 krajczár hetenként krajczáronként szedetnék be, határozatuk: miszerint minden tanító hozzon be osztályába perselyt, melybe hetenkint minden gyermek egy-egy krt hozzon; és a tantestület azon reményének ad kifejezést, hogy ily módon nagyobb összeg fog összegyülni. — A tantestület elhatározza továbbá: hogy a helyb. izr. Iskolaszékhez nyujtassék be kérvény, mely szerint engedje meg, hogy a jövő tanévben történendő beiratások alkalmával, köteles legyen minden gyermek a beiratási díjon kívül, még 10 krt az izr. tan. Árvaház javára lefizetni. A Tantestület ezen határozatai közöltessenek az egyes. Elnökkel. *Singer* Adolf ért. jegyző. *Brett* Mór ért. elnök. A bárczák és gyűjtőívek a napokban kikerülnek a sajtó alól és a megrendelőknek azonnal meg fognak küldetni.

— **Hymen.** Márczius 22-én tartatott meg Jankovácson Grünbaum Róza elemi iskolai tanítónő és Reitzer Ignác elemi isk. tanító egybekelése. Isten áldása kísérelje a szép frigyét.

— **Bischitz Dávidné** ő nagyságánál márczius hó 23-án, Purimkor, mint születése napján egy három tagból álló küldöttség tisztelgett, hogy a választmánynak szerencsekívánatait tolmácsolja. A küldöttség a legszivélyesebb fogadtatásban részesült.

Az orsz. izr. tanítóképző intézet önképzőköre Balogh tanár elnökle alatt f. hó 8-án vasárnap tartotta meg ez idei diszgyűlését válogatott közönség jelenlétében. A változatos műsorból következőket emelhetjük ki: „A népmesék“, paedagogiai értekezés, irta és felolvasta Deutsch Zsigm. IV. évfolyambeli növendék. A bő olvasottságról tanuskodó munka, mely a gyermek-olvasmányokkal és kiválóan a népmesékkal foglalkozik, nemcsak a jelen volt szakférfiak, hanem a kevésbé avatott közönség tetszését is kiérdemelte. A közönség kiváló tetszésével találkoztak Weisz Soma IV. évf. növendék költeményei és „Árva Tercsi“ című elbeszélése. A felolvasások időközét

szavaltok, kar és magánénekek töltötték ki. Szépen szavaltak: Schnürmacher Adolf IV. évf. növendék (Arany: Éjféli párbaj); Zeisler Dezső II. évf. növ. (Kiss J.: Ichova II. rész); Deutsch Armin IV. évfolyambeli növ. (Arany. A fülemile). A Major J. Gyula, intézeti zene tanár által szerzett, illetve betanított ének- és zenedarabok a közönség érdeklődését folyton ébren tartották; kiváló tetszést aratott Krausz Jakab II. évf. növ., az érzelem melegével előadott magánénekével (Schubert: Esti dal). A szépen működő kör elnöke. *Weisz Soma*, titkára: *Deutsch Zsigmond*.

— Az „**Izraelita siketnémák országos intézeté**”-ből a folyó iskolaév végén, mely fenállása óta immár a tizenötödik, husz fiú- és leánynövendék lép ki. Ezek hat év előtt, mint igazán sajnálatraméltó teremtmények vétettek föl, és embertársaikhoz, alakjukon kívül, miben sem hasonlítottak. Az intézetben kiképeztettek, megtanultak hazánk nyelvén beszélni, jó erkölcsi magaviseletet sajátítottak el vagyis a szó szoros értelmében emberekké váltak. A gyakorlati életre előkészítvük, mert birnak mindazon ismeretek- és ügyességekkel, melyeket a velük egykoru ember magának megszerezhet. Ha a társadalom őket, mint egyenjogu tagokat fölveszi, és velük szemben csak oly elnézést tanusit, minőt minden tapasztalatlan fiatal ember, az élet küzdterére való lépése alkalmával maga részére igényelhet; akkor hivatásukat méitóan befogják tölteni. Már nem némák többé, de hallásukat nem nyerték vissza és nem is nyerendik soha és egész életükön át beszélni tudó volt siketnémák maradnak. És épen ezen helyzet, melyben Isten kifürkészhetetlen akarata folytán, éltük végéig maradnak, követeli, hogy különös tekintettel legyünk rájuk. Ezen tekintet azonban nem áll egyébből, mint rövid néhány napi megfigyelésből, mely idő alatt kiismerhetjük őket és megszokjuk a velük való közlekedést. Ha ezalatt barátságos bánásmódban részesítjük őket, akkor bizalmasak, ragaszkodók lesznek és törekedni fognak a legkisebb jótéteményt meghálálni. A kilépők, kiknek legnagyobb része az intézet költségén képeztetett ki, az ipar valamely ágára adják magukat és az intézetben helyet csinálnak más szegény siketnémák számára. Az intézet igazgatósága már a jövő hónapban megkezdi előkészületeit és elfogad előjegyzéseket a jövő iskolaévre. A tanév, mely nyilvános vizsgával záródik, hol mindenkit külön meghívó nélkül szivesen látnak, a többi fővárosi tanintézetekkel egyidejüleg végződik. A szünidőt a növendékek övéik körében töltik és csak a kinek széles e világon nincs más otthona, marad ekkor is az intézet felügyelete alatt.

— **Uj könyvek.** תפלות לנעורים Imádságok a héber szó átellenében levő szószerinti magyar fordítással 3 kötetben. Szerkesztették: Gömöri Ármin és Sugár Mór kaposvári zsidó tanítók. Minden egyes kötet ára 30 kr. Tanítók 20% engedményben részesülnek. Kizárólag szerzőknél megrendelhető.

— **Értesítés.** Van szerencsém a tisztelt tagtárs uraknak tudomására adni, hogy dr Stadler Károly urnak *Anto da Fék Magyarországon* című könyve legkésőbb *április 5-ig* teljesen *elkészül*, és az eddigelé jelentkezett előfizetőknek, számszerint *137-nek*, azonnal el fog küldetni. A könyv nemcsak kiváló érdekes tartalmánál fogva mindenkinek tetszését meg fogja nyerni, hanem csinos kiállítása is kielégíteni fogja a tiszt. előfizetőket. S a mennyiben tudva levő dolog, hogy az egész tiszta jövedelmet egyesületünk árva-alapjának gyarapítására óhajtjuk fordítani, kérve-kérjük az igen tisztelt kartárs urakat, hogy a könyv terjesztése iránt, saját érdekükben, minél tevékenyebben közreműködni és megrendeléseikkel *minél előbb* megtisztelni sziveskedjenek. Szolgáljon nemes például a győri izr. tanítótestületnek amaz ügybuzgósága, melynél fogva 43 előfizetőt birtak a könyvnek szerezni. Ára, mint tudva van, 60 kr. Pécs 1891 márczius 24. Kitünő tisztelettel *Klingelberg J.*

— **Beküldetett:** Pápaszem nélkül. Elbeszélések. Irta s kiadja *Ember János*. Ismertetni a jövő számban fogjuk.

— **Lapunk** zártával egy öröm- és egy gyászhirot kaptunk. Az első abban áll, hogy a miskolczi tantestület felkérése folytán a tanügy lelkes barátai a tanítói-árvaház javára Miskolczon április 5-én zártkörű tánczestélyt fognak rendezni. Valóban nem tudjuk, kiket illet nagyobb hála, nagyobb elismerés; a derék tantestület-e, mely az eszmét megpendítette, vagy a nemes tanügybarátokat és a rendezőség elnökét, dr. Steinfeld Frigyest, kik az eszmének tetet adnak. Az árvák atyja jutalmazza mindazokat, kik a szent ügy érdekében buzgolkodóknak. A gyászhirot egy érdemes kartárs kimultára vonatkozik. — *Spatz* Ignác hitközségi tanító Pápán márczius 27-én életének 57-ik évében jobb létre szenderült.

SZERKESZTŐI POSTA.

Nemzeti nevelés: Az alapeszme nincs eléggé kidomborítva. — **Játékok és játszóhelyek:** a jövő számban. — **Anyagi érdekek:** alkalmilag. — **Tanórák:** nem tanácsolnám. — **Az általános tanterv** nincs tekintettel a héber nyelvre.

LÖWY M. E. FIA

könyvkereskedő kiadásában megjelent:

Hagada házi szertartás (Peszach két első estélyére), magyarra fordította: Reich Ignác. Ára csinos kötésben	20 kr.
ugyanaz füzve	10
Mischli. (Salamon példabeszédei.) Magyarra fordította: Stern Mór tanár. Ára kötve	50
Zsoltárok. Magyarra fordította Stern Mór tanár. Ára kötve	70
Imakönyv. Magyarra fordította: Deutsch Henrik. Szótárral együtt csinos vászonkötésben	60
Toldos Izrael. Bibl. tört. szószerinti magyar és német fordítással dr. Zsengeri Samu tanártól. Ára	50
ugyanaz német ford.	40
Mózes I-ső könyve. Magyarra fordította: Reich Ign. Ára	36
ugyanaz Kohn Salamontól	25
Mózes öt könyve. Nyolczadrét csinos vászonkötésben. Ára	50
ugyanaz a teljes haftorrákkal. Ára	60
Schütz Manó, Héber hangoztató és olvasók. 14-dik kiadás. Ára	20
Ugyane szerzőtől: Héber fali olvasó és 14 példatáblák. Ára	2 frt.

Elárusítók és iskolák százalékban részesülnek.

Kohn Arnold

SIRKŐ-RAKTÁRA

V., váczi körút 14. sz. (az Andrássy-úttal szemben) ajánlkozik mindennemű **siremlékek** elkészítésére. — A cégnek 16 évi fennállása alatt szerzett jó hírneve kezeskedik arról, hogy a t. cz. megrendelő közönségnek úgy kivitelre, valamint jutányos árra nézve meg bir felelni.

Az üzlet szombaton és ünnepnapokon zárva van.

Schlesinger Ignác nyomdája, Budapest, rostély-utca (Károly-kaszárnya).